

CAMINAR

EL FAR

33

Títol original:

Walking

© Marina Espasa, per la traducció i la introducció

© 9 Grup Editorial, per l'edició

Angle Editorial

Muntaner, 200, àtic 8a

08036 Barcelona

T. 93 363 08 23

www.angleeditorial.com

angle@angleeditorial.com

Primera edició: maig de 2017

ISBN: 978-84-15307-75-4

DL B 10675-2017

Imprès a Romanyà Valls, SA

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre, ni la incorporació a un sistema informàtic, ni la transmissió en cap forma ni per cap mitjà, sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació o altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del copyright.

Henry David Thoreau

CAMINAR

Traducció i introducció
de Marina Espasa

Taula

- 9 EL JARDÍ DELS CAMINS QUE ES BIFURQUEN,
per Marina Espasa
- 35 CAMINAR

El jardí dels camins que es bifurquen

«Els bells camins es multipliquen allà on
creieu que s'acaba la carretera.»

J.V. Foix

Caminar: un text per ser cridat

«Considero aquest text com una introducció a tot el que escriuré a partir d'ara»: amb aquestes paraules Henry David Thoreau (1817-1862) definia l'assaig que teniu entre les mans. Un assaig que, en realitat, va ser concebut per ser una conferència, un text per ser declamat, cosa que es nota en el to abrandat, a estones èpic, i en el desordre estructural que té: si tanquem els ulls i ens imaginem un home barbut i ple d'energia davant d'un públic al qual ha de captivar, el text funciona de meravella.

La primera vegada que Thoreau el va pronunciar com a conferència es deia *The Wild (L'estat salvatge)*, i després el va estar reescrivint, i repetint la conferència, durant nou anys, de 1851 a 1860. No seria fins al 1862, després de la seva mort, que el text apareixeria publicat per primera vegada, a la revista *Atlantic Monthly*, sota el títol de *Walking (Caminar)*, que ja seria el definitiu. Des d'aleshores se n'han fet moltes edicions, sol o en volums que recullen aquest i altres assajos que va escriure sobre la Naturalesa i el món salvatge, el seu tema estrella, que culminarien en el tractat sobre la vida als boscos que és *Walden*. *Caminar*, encara que sigui una obra breu, és seminal, i un dels textos, com els de Ralph Waldo Emerson, que servien de base teòrica i obririen el camí del pensament mediambientalista que es desenvoluparia al llarg del segle xx. No és la primera vegada que es tradueix al català (i traduccions al castellà n'hi ha unes quantes), però la seva inclusió en la col·lecció de clàssics breus «El Far», d'Angle Editorial, i la seva publicació en ple 2017 són indicadors clars que allò que obsessionava un pensador nord-americà de mitjan segle XIX, la desconexió entre la Naturalesa i la societat humana, encara ressona entre els lectors de començaments del XXI, que habiten un món molt menys «natural» que els contemporanis de Thoreau.

Caminar és una doble invitació: a fer servir les cames i a reflexionar. És una crida perquè ens deslli-

rem de tot allò que ens lliga a la societat —la feina, la família, les amistats, les ambicions— i ens aboquem a una vida solitària i tan salvatge com sigui possible o, si més no, harmoniosa amb la Naturalesa: si poguéssim viure dalt d'un arbre o dins d'una cova, pensava Thoreau, seríem més feliços que dins de les cases projectades per arquitectes que ignoren els nostres instints naturals. Per a ell, caminar, fer passejades o sortir a estirar les cames no era un exercici qualsevol, ni l'activitat saludable que els metges del segle XXI recomanen als malalts de sedentarisme. Caminar, en el sentit profund que li dona l'escriptor nord-americà, és dirigir-nos als boscos salvatges que la mà de l'home encara no ha pogut domesticar i buscar-hi allò que hem perdut com a espècie a còpia de fer-nos cultes i civilitzats: l'instint, el pensament elevat, l'heroisme i la llibertat. Caminar, per a Thoreau, és una activitat reflexiva i espiritual, encara que sigui del tot física: ens allibera la ment i l'ajuda a tenir pensaments de més volada, i permet que descobrim trossos de nosaltres mateixos que la vida en societat ens amputa. En una societat com la que vivim avui, hipertecnològica, accelerada i plena de mecanismes de control, sembla lògic arribar a aquesta mena de reflexions o fer crides a deixar-ho tot i anar a viure com salvatges, però en ple segle XIX i a l'estat de Massachusetts, el ritme de vida no era exactament el mateix: el més veloç que podia passar-nos per davant era un carro

amb un parell de cavalls al galop. Com és que algú pensava que la Natura estava amenaçada, que l'home estava massa domesticat, que la cultura i la literatura ja no valien res, que la filosofia era ridícula, i que tot allò era culpa de la civilització? Qui s'atrevia a dir això? Qui era Henry David Thoreau?

El pare dels ecologistes

«Wherever there is knowledge, wherever there is virtue, wherever there is beauty, he will find a home.»

RALPH WALDO EMERSON
al funeral de H.D. Thoreau

Henry David Thoreau va néixer el 1817 al poble de Concord, a l'estat nord-americà de Massachusetts. Com que era un dels millors alumnes de l'escola, els pares el van enviar a estudiar a Harvard, on es va llicenciar amb bones notes el 1837. Va començar a fer de professor a l'escola pública de Concord, però al cap de quinze dies ja s'havia barallat amb el director: no estaven d'acord sobre els mètodes d'educació de Henry, que devien ser força particulars i que segurament estaven influïts per les ensenyances d'un professor que havia tingut a Harvard i que seria el seu mentor tota la vida, Ralph Waldo Emerson. Thoreau tenia, a més, mala salut i un caràcter fortament in-

CAMINAR

Vull dir unes paraules a favor de la Naturalesa, de la llibertat absoluta i de l'estat salvatge, en contrast amb una llibertat i una cultura només civils; vull considerar l'home com un habitant, o com una part essencial de la Naturalesa, més que com un membre de la societat. Vull fer una declaració radical, encara que sigui emfàtica, perquè ja hi ha prou defensors de la civilització: el capellà, els consells escolars i cadascun de vosaltres ja us n'encarregareu.

Només he conegut, al llarg de la meva vida, una o dues persones que entenguessin què era l'art de caminar, és a dir, l'art de fer camí. Persones que tinguessin un do, per dir-ho d'alguna manera, pel *sauntering*, una paraula que prové, d'una manera preciosa, de «les persones desocupades que erraven pel país, a l'edat mitjana, i demanaven almoïna amb el pretext de voler anar cap a la *Sainte Terre*», Terra Santa, i que feien que la canalla exclamés «Per allà

va un Sainte-Terrer!», un *Saunterer*, un pelegrí, un Terrasanter. Els qui no arriben mai a Terra Santa amb les seves passejades, com volen fer veure, són uns desocupats i uns vagabunds, però els qui hi van de debò són uns *saunterers* en el bon sentit, en el meu. Hi ha qui, en canvi, vol fer derivar la paraula de «sans terre» —sense terra o sense casa—, cosa que, si ho agafem pel bon sentit, vol dir no tenir una casa concreta però sentir-se com a casa a tot arreu. Que és el secret del *sauntering* d'èxit. El qui no surt de casa potser és el més vagabund de tots. Però el *saunterer*, en el bon sentit, és tan vagabund com un riu que serpenteja per buscar amb diligència el trajecte més curt fins al mar. Jo prefereixo la primera hipòtesi, que, a més, és la més probable. Perquè cada caminada és una mena de croada que predica un Pere l'Ermità que portem dins, per tal que avancem i arrabassem aquesta Terra Santa de les mans dels infidels.

És veritat, no som altra cosa que croats porucs, fins i tot els caminants d'avui, que no comencem projectes infinits i perseverants. Les nostres expedicions només consisteixen a anar a fer un volt i girar cua al capvespre per tornar a la vella llar d'on havíem sortit. La meitat de la passejada és el retorn sobre les nostres passes. Hauríem d'avançar sempre, fins en la

més petita de les passejades, a l'atzar, amb un autèntic esperit aventurer immortal, com si no haguéssim de tornar mai i estiguéssim preparats perquè només tornessin als nostres reialmes desolats els nostres cors embalsamats com a relíquies. Si estàs disposat a abandonar el pare i la mare, el germà i la germana, la dona, els fills i els amics, i a no veure'ls mai més, si has pagat els teus deutes, has fet testament, has deixat els teus assumptes arreglats i ets un home lliure, llavors estàs preparat per caminar.

Per parlar de la meua experiència, al meu company i a mi —perquè a vegades tinc algú que m'acompanya— ens agrada veure'ns com cavallers d'un nou orde, o més aviat d'un de molt antic. No cavallers a cavall, ni *Chevaliers*, ni *Ritters* ni *Riders*, sinó Caminants, una classe encara més antiga i honorable, em sembla. L'esperit heroic i de cavalleria que va caracteritzar els Cavallers sembla que hagi subsistit en els Caminants. Res de Cavaller Errant: Caminant Errant. És una mena de quart estat, fora de de l'Església, l'Estat i el Poble.

Hem tingut la sensació que gairebé som els únics que practiquem aquest art tan noble. Tot i que, per ser justos, o si m'he de creure les afirmacions que fan, a la majoria dels habitants del meu poble els agradaria sortir a caminar a vegades, com faig jo,

però no poden. No hi ha diners que puguin comprar la llibertat, la independència i el lleure, que són el capital d'aquesta professió. Només s'obtenen per la gràcia de Déu. Cal una dispensa directa del Cel per convertir-se en un caminant. Has d'haver nascut en una família de caminants. *Ambulator nascitur, non fit.*¹ Alguns dels meus conciutadans, és veritat, recorden i em poden descriure algunes caminades que van fer fa deu anys, durant les quals van gaudir de la benedicció de perdre's pels boscos durant mitja horeta; però sé molt bé que des d'aleshores s'han confinat a les carreteres, per molt que pretenguin pertànyer a aquesta classe selecta. Segur que es van sentir elevats durant aquella estona, gràcies al record d'un estat previ de l'existència, quan fins i tot ells eren habitants dels boscos i bandolers.

«Quan va arribar al boscatge verdós,
un matí alegre,
va sentir el refilar
dels ocells que cantaven feliços.

Fa molt de temps, va dir Robin,
quan vaig venir per aquí,

---

1. El caminant neix, no es fa. (Totes les notes són de la traductora.)

em vaig emboscar per disparar
al cérvol fosc.»²

Estic convençut que no puc estar sa ni de bon humor si no passo un mínim de quatre hores diàries —i normalment són més— errant pels boscos, els turons i els camps, del tot lliure de les obligacions mundanes. Podeu dir-me, sense por: «Pagaria per saber el que penses». Quan a vegades algú em recorda que els artesans i els comerciants s'estan als establiments no només al matí, sinó també a la tarda, asseguts, tants d'ells, amb les cames creuades —com si les cames haguessin estat fetes per seure-hi al damunt, en lloc de per estar-se dret o per caminar— penso que es mereixen un gran respecte per no haver-se suïcidat fa temps.

Jo, que no puc estar-me a l'habitació un sol dia sense rovellar-me, quan he robat temps per sortir a passejar a última hora —cap a les quatre de la tarda—, quan ja és massa tard per salvar el dia perquè les ombres del capvespre ja es comencen a barrejar amb la llum diürna, m'he sentit com si hagués comès un pecat que he d'expiar. Confesso que estic meravellat per la capacitat de resistència, per no

---

2. «Balada de Robin Hood», tradicional.

dir res de la insensibilitat moral, dels meus veïns, els quals es confinen en botigues i oficines tot el dia durant setmanes i mesos o, ai!, anys sencers. No sé de quin material estan fets, com s'estan asseguts allà, a les tres de la tarda, com si fossin les tres de la matinada. Bonaparte ja pot parlar de l'insòlit coratge de les tres de la matinada,³ però matar de gana una guarnició sencera per la qual sents una compassió tan profunda no és res comparat amb la valentia que representa estar-se assegut alegrement a aquesta hora de la tarda, cara a cara amb un mateix, amb qui ja s'has estat tot el matí. Em pregunto això al voltant d'aquella hora, o més aviat entre les quatre i les cinc de la tarda, quan és massa tard per als diaris del matí i massa d'hora per als del vespre: ¿com és que no se sent una explosió per tot arreu que trenqui en mil trossos totes aquestes idees i nocions antiquades i casolanes i les enviï als quatre vents perquè s'aïregin i s'engegui tot a rodar?

Com ho aguanten les dones, que encara estan més confinades a casa que els homes, no ho entenc. Però tinc motius per sospitar que la majoria d'elles NO HO AGUANTEN gens. A primera hora

---

3. Napoleó va parlar del coratge de les dues de la matinada, com el coratge instantani, necessari per fer front a adversitats imprevistes.